

György Attila

Na jó, hát emlékezzünk

„Emlékeim a háborúról”. Nem rossz gyűjtőcím. Van neki némi egészséges bája, valami célratörő egyszerűsége. Pláné, ha arra a figyelmeztetésre gondolok, ami a felkéréssel egy időben jött: *„persze, ez egy filozófiai folyóirat mellékletének lesz...”*. Az ilyen figyelmeztetés után ugyanis a szerző lelki szemei előtt különféle rémséges mondatok kezdenek körvonalazódni, olyanok, amelyekben lehetőleg minél többször szerepeljenek a *determinizmus, ontológia, szektor, kooperáció* és más, igen impozánsan hangzó nyelvi szörnyűségek. Hál’istennek a gyűjtőcím mégsem ilyen; pedig *filozofice* írni a háborúralighanem csak érthetetlenül és halandzsaszerűen lehet - akkor legalább biztos, hogy az olvasó megunja és leteszi az olvasmányt, mielőtt rájönne, hogy az egész mekkora marhaság. Filozófiai terminusokban (-na ugye, már ez is milyen szörnyen hangzik!-) írni, beszélni a háborúról egy kicsit olyan, mintha a baszást próbálnánk a magasabb matematika nyelvén közérthetőbbé tenni.

Hát ennyit első nekifutásra, hadd legyen - legalább a bevezetőben - néhány elmélkedő gondolat is. Még játszok kicsit a csábító lehetőséggel, ne hivatkozzak-e valamilyen jólcsengő idézetre a háború filozófiáját illetően, talán Montesqieu, talán Marcus Aurelius, esetleg Mussolini vagy Evola műveiből ... de inkább nem, ugye már így is nyilvánvaló, hogy tájékozott vagyok.

Ami a háborús emlékeket illeti - hát azok vannak, dögvél. Bár az ember (mármint a szerző!) elég kevés háborúban lehetett huszonévesen aktív részes; na de most én kezdjek kollektív tudattalanról magyarázni a bölcsesség szeretőinek?

Szóval: az első háborús emlék a második világháború. Nagyanym üldögél és mesél, hogy azt mondja: bejöttek a magyarok, istenem, be szép is volt az a bevonulás, énekeltek és virágokat szórtak, a kormányzó is jól festett a

34 fehér lovon. Kár hogy rövid ideig. Aztán gyorsan bejöttek a németek is, azt mondja nagyanyám, úriemberek voltak mind egy szálig, csokoládét adtak és lisztet, a mi házukban volt a tisztí kaszinó. Szépen, csendesen tudtak mulatni. Aztán négy év se telt el jóformán, némi előbombázás után jöttek az oroszok, azt mondja nagyanyám, igen éhesek voltak, és lelkes óragyűjtők. Végül, bejöttek a románok, róluk nagyanyám semmit se mond. Három testvére, akit agyonlőttek a bevonulás napján az istálló mellett, még annyit se.

A következő háborús emlék a decembervégi miniháború, forradalom, miegymás. Ez már személyes emlék. Hogy mást nem mondjak, azért „nem semmi érzés” kilencven éves tölténnyel a táskában, huszonkilencel a tárbán és eggyel a géppisztoly csövében flangálni. Elég erős lesz ettől az ember, az esélyek kiegyenlítődni látszanak. Pedig dehogy. Viszont itt a látszat a fontos, a halálosztás képességétől bizony magabiztosabbá, potensebbé válik minden normális kétágú férfi. Ez tény. Az első nagy lecke a háborúról ez volt: hogy tisztességesnek látszik. Megölhetnek ugyan, de én is meg őket. Kvittek vagyunk. Ez azóta is működik, s nemcsak a háborúban – de hadd ne kalandozzunk el. (Pedig erős a kísértés egy lábjegyzetre. De azért se.)

A délszláv háború. Az ehhez kötődő emlék a föleszmélés, hogy bizony lehet itt még háború, igazi, mocskos, tömegáldozatokkal járó, úgy, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Bombázásokkal, kitelepítéssel, meneküléssel, teljes menüvel. A délszláv háborún mégis belül a horvát villámháború, a horvát offenzíva emléke a legerősebb. Ebből határozottan emlékszem az olaszrizling ízére. Aktív részvételem ugyanis ezen múltott: egy átmulatott és borbafojtott éjszakán. Hadd ne részletezzük, hogyan és miért.

A következő volt az igazi. A csecsen háború. Ennek emléke szinte fáj, annyira szép volt. Mai napig is morgunk néhányan, miért is nincs bennünk legalább két decinyi csecsen vér. Ez a háború ugyanis kitett magáért. Ez volt a huszadik század egyetlen, szabályos, jól felosztott, klasszikusan „antagonizált” háborúja. A jó nagyon jó volt benne, a rossz

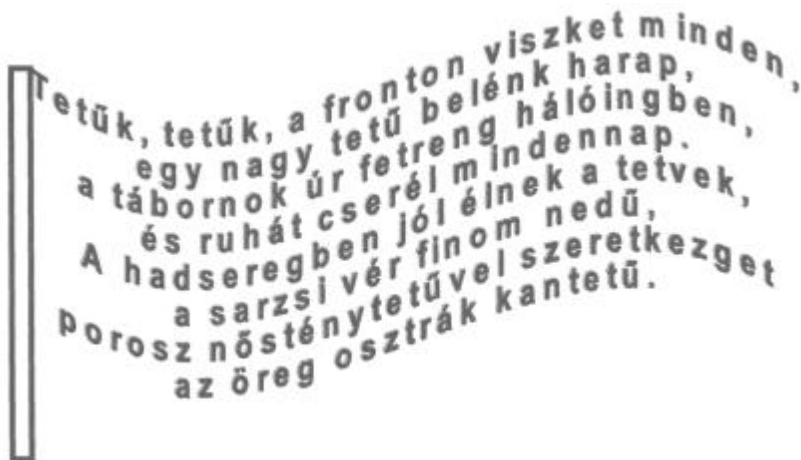
nagyon rossz. Dávid és Góliát harca, naná hogy Dávid győzött. Ennek a háborúnak az emlékkönyvében van minden, ami kell: karizmatikus, legendás vezető, hőstettek, mézszárlások, rajtaütések, kalandok, s ami a legfontosabb: némi valószerűtlenség, ami minden jólsikerült háborúnak velejárója kellene legyen. Az igazi pikantéria ugyanis az, amikor hadifoglyokat vodkára cserélnek, páncélosroham közben tankot vásárolnak, vagy éppenséggel hadihajókat lopnak el. Meg hát, szép, kalandos, dicső nemzeti háború volt. Egy ilyen háború után még Balassi, Zrínyi, etc. is megnyalta volna a tíz ujját. Tisztességből, vitézségből példa volt, megszállók elleni áfium. Nem utolsósorban pedig méltó befejezése egy örült, elfajzott, elcserélt ezred- és századvégnek.

Az Öböl-háborúról nincsenek emlékeim. Nem is volt az háború. Operett volt, hollywoodi szappanopera sivatagi diszlettel. Egyetlen karakterszereplője volt - az is a „bad guy” - s ez nem elég az emlékezéshez.

***

Hát ennyit, egy szuszra a háborús emlékekből. Ez amúgy is az a műfaj, amit vagy borozás közben - még jóval a filozófálási stádium előtt - beszél meg az ember, vagy az unokáinak mesél. Mármint ha marad még írmagja a témában foglalt, általában össznépi cselekvések után.

És különben is: úriember válogassa meg az emlékeit. Nem beszélhetnénk, teszem azt: a nőkről?

Tetük, tetük, a fronton viszket minden,
egy nagy tetű belénk harap,
a tábornok úr fetreng hálóingben,
és ruhát cserél mindennap.
A hadseregben jól élnek a tetvek,
a sarzsi vér finom nedű,
porosz nősténytetűvel szeretkezget
az öreg osztrák kantetű.

(**Jaroslav Hasek: Svejk)